

Opinion

Der er ingen garanti for, at man vokser op som en demokratisk tænkende borger, hvor der er plads til forskellighed og uenighed, bare fordi man er født i et demokrati. Elever såvel som lærere bør trænes i dialog.

ÖZLEM CEKIC

På mandag fejrer vi grundlovsdag. Men hvordan kan vi sikre, at kommende generationer ikke tager demokratiet og frihedsrettighederne for givet?

En dag var jeg på en grundskole for at undervise om fordomme. Det er et projekt, som vi i Foreningen Brobyggerne står for, og vi har indtil nu uddannet 1.000 elever og 40 lærere i at være mere tolerante i deres hverdag. Omdrejningspunktet er det personlige ansvar for den konstruktive samtale. Formålet er at forebygge dæmonisering og fremme positive fællesskaber på tværs af forskelligheder.

Den formiddag fortalte de fleste elever om den diskrimination, racisme og andre former for chikane, de oplever, på grund af deres religion, hudfarve og tøjvalg. I klassen var der en teenagedreng, der hed Hasan. Han sagde pludselig »Jeg hader Paludan.« Læreren svarede »Det forstår jeg godt.« Så var samtalen slut.

Jeg spurgte efterfølgende læreren, hvorfor hun ikke havde spurgt nærmere om Hasans had. Jeg synes, Paludan er svær at holde af, sagde hun. Det var jeg enig med hende i, men problemet var ikke, at læreren havde holdninger til Paludans ytringer, men mere hendes tilgang til samtalen. Ved blot at sige til Hasan, at hun forstod ham, lukkede hun samtalen. Men hvordan skal Hasan reflektere over sin egen rolle i et demokrati, hvor frihedsrettighederne gælder alle? Hvordan kan man give Hasan konkrete redskaber til at tolerere det utålelige?

Lærere har et ansvar for at træne eleverne i at forholde sig til frihedsrettighederne ved at genkende dem i hverdagssituationer. Elever skal dannes til at udvise den tolerante, de ønsker, at andre skal udvise over for dem. Det kan være noget så lavpraktisk som at acceptere klassekammeratens tøjvalg eller medlemskab af en bestemt fodboldklub. Eller rumme klassekammerater, som har en anden tilgang til alkohol og fester. Denne dannelse er naturligvis lettere, hvis eleverne i hverdagen møder de andre og bliver udfordret af det anderledes.

Selvom der er et politisk ønske om, at

Demokratiet er ikke givet

børn med forskellige sociale og etniske baggrunde mødes og opnår demokratisk dannelse i grundskolerne, er det langtfra en realitet. En rapport udarbejdet af Arbejderbevægelsens Erhvervsråd viser, at »antallet af folkeskoler, hvor toppens og bundens børn mødes, var faldet fra 40 procent i 2007 til 28 procent i 2017«. Skolevalget i 2015 viste, at 45 procent af 8. og 9. klasseelever mente, at ytringsfriheden ikke skal gælde muslimer, og næsten hver tredje mente, at ytringsfriheden ikke bør gælde homoseksuelle.

Disse undersøgelserne bekræfter mig i, at det ikke er givet, at man vokser op som en demokratisk tænkende borger, hvor der er plads til forskellighed og uenighed, bare fordi man er født i et demokrati. Derfor giver det ikke mening at tale om at træne eleverne i dialog uden også at tale om lærernes rolle. Lærerne har en enorm magt og indflydelse i kraft af sin

position, da de er både normbærere og normbyggere.

Jeg har talrige eksempler fra uddannelsessystemet, hvor samtalen er fraværende. Mellem elever, eller mellem lærer og elev. Enten fordi handlingen eller holdningen er svær at rumme, eller fordi parterne mangler de nødvendige kompetencer til at gå ind i de svære samtaler. Konsekvensen er, at elevernes evne til at bruge dialog og samtale bliver svækket.

I 2004 undersøgte en række forskere demokratiets tilstand i grundskolen under titlen »Den vordende demokrat«. De nåede frem til, at der var »en tydelig sammenhæng mellem meget diskussion om uenighedsforhold og vurdering af samtalekulturen som god. Det vil sige, at diskussionen af uenighedsemner bidrager positivt til samtalekulturen, hvilket må betragtes som en væsentlig pointe i forhold til elevernes demokratiske erfaringer.«

Det er muligt at skabe den slags pluralistiske, demokratiske fællesskaber med plads til uenighed og forskellighed. Med andre ord at styrke gode uenighedsfællesskaber, hvor man kan være uenige uden at være uvenner og forstå, at uenighed eller forskellighed ikke gør de andre til dårligere venner eller mennesker.

På mandag vil vi fejre grundlovsdag. Men vi må aldrig glemme, at demokratiet ikke er givet. Hver eneste generation, der vokser op, skal igennem en demokratisk dannelse og uddannelse, fordi ingen børn er født til at tænke og handle demokratisk. De skal overtage Grundloven og udvikle det, der kan gøres bedre. Den udvikling er mulig, hvis de får redskaberne til det. Derfor er det helt afgørende, at lærere og elever uddannes til at være brobyggere. For kampen for demokratiet kan ikke udliciteres til sidemanden. Det ansvar skal skolen tage på sig.

Özlem Cekic er generalsekretær for Brobyggerne - Center for Dialogkaffe og fhv. medlem af Folketinget for Socialistisk Folkeparti. Hun er dog ikke længere medlem af partiet.

“
Skolevalget i 2015 viste, at 45 procent af 8. og 9. klasseelever mente, at ytringsfriheden ikke skal gælde muslimer.